

УДК 81.111:81'42

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-2\(8\)-71-84](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-2(8)-71-84)

Бистров Яків Володимирович доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської філології факультету іноземних мов, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76018, тел.: (0342) 59-60-69, <https://orcid.org/0000-0002-6549-8474>

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВОНАРАТОЛОГІЇ

Анотація. Стаття присвячена розкриттю статусу наративу як когнітивної макроструктури й інструменту пізнання навколишнього світу. Мета статті визначається встановленням термінологічного і категорійного статусу наративу у межах когнітивної лінгвонаратології як перспективного напрямку лінгвістики тексту, теоретико-методологічні настанови якої спрямовано на пояснення лінгвокогнітивних параметрів наративу.

Домінування антропоцентричного вектору розвитку мовознавчої науки спонукає науковців до пошуку способів розв'язання проблеми щодо механізмів членування свідомістю людини оповідної дійсності, відображеної в тексті. Значне зацікавлення до наративу як типу тексту зумовило появу численних і різномірних підходів до його вивчення. В сучасних мовознавчих студіях значна увага приділялася здебільшого загальним підходам до аналізу наративу й переосмисленню його композиційної специфіки.

На зміну системно-структурній парадигмі знання прийшла нова, когнітивно-комунікативна парадигма, в межах якої лінгвокогнітивний статус наративу (лат. дієсл. *narrare* – розповідати, докладно викладати, ім. *gnarus* – знання, усвідомлення) засвідчив не лише новий синтез дослідницьких підходів, а й перспективну інтеграцію сучасних наратологічних і лінгвістичних концепцій у царину когнітивної науки. Наратив як фундаментальний інструмент мислення поступово стає об'єктом досліджень у когнітивній лінгвістиці, орієнтованій найперше на розкриття особливостей мовного втілення ментальних структур та осмислення смислотвірних конститuentів оповідної реальності.

У статті зроблено акцент на розмаїтті термінологічних визначень наративу, які зумовлені насамперед розширенням перспективи щодо

визначення статусу наративу – починаючи від його визначень у класичній наратології і структуралістських уявлень про нього до врахування лінгвокогнітивних особливостей наративу як дискурсивного способу конструювання подій, і відповідно, його вивчення у посткласичній наратології й когнітології.

Ключові слова: термін, смислотворення, концепт, текст, наратив, наратологія, ментальні моделі.

Bystrov Yakiv Volodymyrovych Doctor of Science in Philology, Professor, Faculty of Foreign Languages, Head of the Department of English Philology, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Shevchenko St., 57, Ivano-Frankivsk, 76018, tel.: (0342) 59-60-69, <https://orcid.org/0000-0002-6549-8474>

INTERDISCIPLINARY TERMINOLOGICAL CHALLENGES IN COGNITIVE LINGUONARRATOLOGY

Abstract. This article deals with narrative as a cognitive macrostructure and as a method of cognition of the surrounding world. The purpose of the current paper is to define terminological and categorical status of narrative in the scope of cognitive linguonarratology as one of the prospective trend of text linguistics, theoretical and methodological grounds of which are aimed at the explanation of linguocognitive characteristics of narrative.

The dominance of anthropocentric vector of development of linguistic science motivates scholars to find the ways of solving the problem concerning the mechanisms of how human consciousness may divide narrative reality reflected in the text. An intensive interest in narrative as a text type caused the appearance of various and different approaches to its study. In the scope of modern linguistic studies much attention was paid to general approaches to the analysis of narrative and reconsideration of its compositional specificity.

To replace systemic and structural paradigm of knowledge came a new cognitive and communicative paradigm in which linguocognitive status of narrative (from Latin *narrare* “to tell, relate, recount, explain”, *gnarus* “knowing”) has shown not only a new synthesis of research approaches but also rather perspective integration of contemporary narratological and linguistic conceptions in the domain of cognitive science. Narrative as a fundamental tool of thinking gradually becomes an object of research in cognitive linguistics which primarily aims to reveal the peculiarities of

language embodiment of mental models and comprehend meaning-making constituents of narrative reality.

In the article, the emphasis is placed on the variety of terminological definitions of narrative which were predetermined by extensive approaches to the identification of the status of narrative, beginning with its definitions in classical narratology and structuralist conceptions, and ending with linguocognitive characteristic features of narrative as a discursive tool of events formation and correspondingly its study within the framework of postclassical narratology and cognitive science.

Keywords: term, meaning-making, concept, text, narrative, narratology, mental models.

Постановка проблеми. Категорійний і термінологічний апарат, який використовується в будь-якій науковій парадигмі знання, має важливе значення. Розмежування понять і термінів сприймається не тільки як необхідність, але й часто навпаки, – відкриває інше бачення досліджуваної проблеми. Останні десятиліття розвитку лінгвістики тексту позначаються тенденцією до випробовування нових аспектів вивчення літературного наративу, які стосуються особливостей його структурної організації, проблеми становлення його термінологічного і категорійного статусу, зокрема у річищі когнітивної лінгвістики.

“Власне лінгвістичне розмежування методологій у мовознавстві нового часу вже не вичерпується сукупністю інтрадисциплінарних прийомів лінгвістичного спостереження” [1, с. 67], а, навпаки, визначається доведеністю інтердисциплінарного знання в широкому дослідницькому спектрі. Такі міждисциплінарні виклики передовсім зумовлені не тільки розширенням термінологічних визначень наративу, а й окресленням лінгвальної сутності наративних характеристик літературного тексту, що регулюються насамперед процесами його когнітивної організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вісімдесяті роки ХХ століття позначені початком “наратологічного повороту” і відродженням наративного аналізу в соціальних науках, лейтмотивом чого стало твердження про функціонування різних форм знання, яке можна зрозуміти тільки шляхом розгляду їхньої наративної (оповідної) сутності. Цей наратологічний напрям пов’язаний, насамперед, з осмисленням різномірних типів оповідей за формою та функціями, а до ключових проблем їхнього вивчення уналежнено наратора, адресата, послідовність хронологічно організованих і причинно поєднаних подій.

Критичний огляд засадничих парадигм посткласичної наратології та аналіз її сучасного стану з позицій літературознавства і лінгвопоетики знаходимо у розвідках закордонних теоретиків наратології (М.Бал, Д.Герман, Дж.Принс, М.Тулан, М.Флудернік, Д.Шен, Д.Шиффрін, Ф.Штанцель) та українських філологів (Л.Мацевко-Бекерська, І.Папуша, Р.Савчук, О.Ткачук). Перші спроби визначення текстотвірних властивостей наративу і процесу його осмислення належать представникам граматики тексту, доробкові яких належить встановлення фундаментальних принципів розповідання. До них, зокрема, належать Р. Абельсон, Р. Богранд, Дж. Мандлер, Р. Шенк. Ці дослідники звернули увагу на наративність як когнітивну діяльність, до якої залучений читач у частині осмислення, запам'ятовування і структурування наративу на емпіричному рівні пізнання.

Мета статті – уточнити низку термінологічних понять когнітивної лінгвонаратології як перспективного напрямку лінгвістики тексту, теоретико-методологічні настанови якої спрямовано на пояснення лінгвокогнітивних параметрів наративу.

Виклад основного матеріалу. Вибух зацікавленості до вивчення наративу в широкому дослідницькому контексті за останні три десятиліття визначається необхідністю його осмислення та перегляду в сучасній гуманітарній науці. Статус наративу як когнітивної макроструктури й інструменту пізнання навколишнього світу поступово отримує широке визнання як об'єкт аналізу у когнітивній лінгвістиці.

Найзагальніше поняття оповідного тексту (терміни “оповідний текст”, “наративний текст” і “наратив” уважаємо синонімами) поступово зміщує термінологічний вектор від словникового формулювання як “опису подій в оповіданні або романі” [2], де проблема взаємозв'язку між оповіддю і життям є сутнісним виявом наративних способів осмислення світу до його визначення як предмета наукового інтересу в межах когнітивної теорії наративу і сучасної лінгвістики наративу загалом.

У рамках структуралізму виникла особлива царина досліджень – наратологія, у якій запропоновано метод дослідження будь-якого тексту не лише в аспекті його “граматичного аналізу” (коли кожна оповідь відповідає поширеному реченню, де по-різному поєднуються персонажі-іменники, їхні атрибути-прикметники та їхні дії-дієслова), а й з урахуванням його канонічної функції на основі співвідношень суб'єкт/об'єкт, адресант/адресат та ін.

В класичному визначенні наратив є продуктом і процесом розповідання про одну чи більше дійсних або фіктивних подій,

звертається увага на форми, які можуть набувати наративи (романи, новели, біографії, автобіографії тощо), його макроструктурні елементи. Проте постає необхідність кваліфікувати наратив як певний вид знання, адже він не просто віддзеркалює те, що трапляється; він не просто називає видозміни стану; він утворює й інтерпретує їх як значущі частини значущих цілих (ситуації, звичаї, особи, суспільства) [3, с. 75].

Так, Й. Брокмейер і Р. Харре співвідносять наратив із явищем дискурсивності, розглядаючи його як “підвид дискурсу”, що пов’язаний із інтерпретацією певного аспекту світу з позиції окремої особистості [4]. Д. Шиффрін визначає наратив як “форму дискурсу, крізь яку ми реконструюємо і репрезентуємо минулий досвід для себе і для інших” [5, с. 321]. Подібної думки дотримується Ж. Женетт, за яким наратив – це “зображення однієї чи кількох послідовних подій, реальних чи вигаданих, за посередництва мови і, в тому числі, мови письмової” [6, с. 166]. Узагальнення, які стосуються наративного аналізу дискурсу, зокрема його світомоделювальної функції (натор вибудовує власну модель подій і свою роль у їхньому розвитку), а також смислової і структурної зумовленості (у т.ч. когнітивними структурними схемами нарацій), можна простежити у праці Н.К. Кравченко “Практична дискурсологія” [7, с. 124]. Дискурсивний характер наративу розвіює структуралістське уявлення про замкнутість і автономність літературного тексту, перетворюючи його на феномен художньої комунікації [8, с. 189].

Серед класиків наратології превалює думка про те, що об’єктом дослідження є оповідь. Вони здебільшого акцентували на канонічній (ідеалізованій) структурі оповіді, і визначали її головним чином як репрезентацію певної послідовності хронологічно поєднаних подій.

Розроблені структуралістами параметри дослідження наративу, що визначалися за дихотомією: фабула vs сюжет, історія vs дискурс, розповідь vs дискурс, у подальшому експонувалися на сюжетний рівень у тексті/дискурсі і нарацію або “акт розповідання у чистому вигляді” [9, с. 520], тобто спосіб інтеракції мовця і слухача в так званій мовленнєвій реальності. Звідси випливає, що подієві властивості наративу, на думку І.С. Шевченко, можна вважати “неонтологічними, вони конструюються і виходять за межі лінгвістики як науки” [10, с. 7]. Отже, саме розповідь як хронологічна послідовність подій заклала фундамент для наративу як явища, що розгортається в часі, а в когнітивно-прагматичних умовах діалогу наратив вважається дискурсивним способом конструювання події.

У сучасному лінгвістичному тлумаченні наративу чільне місце займає спосіб породження повідомлення, розповідь про що-небудь з

використанням двох способів репрезентації: від першої чи третьої особи. У цьому випадку наративна форма визначається типом оповідача (наратора). У традиційному наративі оповідь зазвичай ведеться від третьої особи. Така форма викладу дозволяє оповідачеві відволіктися від зображуваних подій і уявити об'єктивну картину світу. Цій наративній формі протистоїть оповідь від першої особи, де оповідач виступає однією із дійових осіб зображуваних подій. Він належить до описуваної наративної реальності й розповідає про неї крізь призму власного сприйняття, почуттів, поглядів чи думок.

У “Літературознавчому словнику-довіднику” наратив визначається як “логоцентричне розповідання (оповідання, повість, роман тощо) із відповідною структурою та процесом самоздійснення як способу буття розповідного (оповідного) тексту” [11, с. 280]. Структурні компоненти наративу, з одного боку, охоплюють історію з її тематичною єдністю, дійовими особами, часовими і просторовими межами, подієвою канвою, і наративний дискурс (формою представлення історії), з іншого [12, с. 8-9] (у нашому дослідженні поняття “історія” і “розповідь” семантично рівнозначні).

Однак визначення наративу, які побутують у сучасному літературознавстві, не знаходять єдності поглядів, указують на наратив як “особливий рід дискурсу” [13, с. 134] або ж як поняття філософії постмодерну, де він вважається способом побутування оповідного тексту [14, с. 490]. Здебільшого вони акцентують на подієвості сюжетно-оповідного дискурсу, адже наратив є не тільки продуктом, але й процесом, не лише об'єктом, але й актом, який відбувається у певній ситуації із урахуванням певних чинників і певних функцій, як-от: інформування, привернення уваги, розважання, переконування тощо; це дискурс, який з'являється в історії чи фікції (навіть у двох цих жанрах), а основною його особливістю є, зокрема, часова послідовність пов'язаних між собою подій [15, с. 18].

Крім того, наратив стосується історично і культурно зумовленої інтерпретації певного аспекту світу з позиції конкретної особи, яка представлена фрагментом дискурсу як послідовності пов'язаних між собою подій. Ці події пов'язані між собою не тільки темпоральними, але й причинними відношеннями, які визначають сутність наративу в найбільш цитованому визначенні Дж. Принса як “репрезентації принаймні двох дійсних або вигаданих подій у часовій послідовності, жодна з яких не включає чи тягне за собою іншу” [16, с. 4]. Причинні відношення у наративі набувають ваги для підтвердження його “робочого” статусу, без якого наратив сприймався би тільки як монтаж

подій. Тому формулювання Б. Річардсона цілком вписується у схему причинно-наслідкових ознак оповідного тексту: “Наратив є репрезентацією причинно-наслідкової послідовності подій” [17, с. 170]. Це визначення частково перегукується із думкою Р. Барта про наратив як універсальну форму мовного існування: “Оповідь долає національні, історичні й культурні бар’єри, вона присутня у світі, як саме життя” [18, с. 79].

У літературознавстві наратив вважається текстом епічного твору, за винятком прямого мовлення персонажів; як зображення розвитку подій (оповіді) в часі. Літературний наратив осмислюється в ракурсі “специфічної практики текстотвірного способу представлення світу чи його фрагмента, в основі якого лежить певна історія (фабула), заломлена крізь призму певної чи певних точок зору, а сприйняття фікційної події відбувається як “ілюзорний контакт уяви читача із зображенням розгортанням цієї події” [19, с. 56].

У найширшому розумінні слова, художній твір є будь-яким літературним наративом, чи то проза, чи поезія, який створено замість опису перебігу подій, які насправді відбулися [20, с. 94]. У вузькому розумінні слова художнім твором позначаються тільки наративи у прозі (романи і короткі оповідання). Наратив художнього твору називають штучним, а наратив усного спілкування – природним. Наприклад, аналіз літературних видів оповіді (штучного наративу) здійснюють на підставі структурування їхньої сюжетної схеми та вияву актантів і функцій. Такий наративний аналіз передбачає побудову актантної моделі тексту, сюжетних граматик і вияв можливих трансформацій як відхилень від наративної схеми [21, с. 326].

На наш погляд, з-поміж розмаїття та багатоаспектності термінологічних визначень поняття наративу в сучасній науковій думці, а також з огляду на наявні точки зору про його сутнісні характеристики, найзагальніше визначення наративу знаходимо в “Наратологічному словнику” Дж. Принса: “Наратив – передача (продукту і процесу, об’єкта й акту, структури і структурування) однієї чи більше дійсних або фікційних подій, про які повідомляються одним, двома чи декількома (більш чи менш уявними) нараторами одному, двом або декільком адресатам” [22, с. 73]. З огляду на об’єкт нашого дослідження *наратив* – це зафіксована у формі тексту розповідь про взаємопов’язані події, які відбуваються в певних просторово-часових рамках і в яких беруть участь персонажі, автор або наратор.

Протягом останніх десятиліть лінгвістична теорія наративу, попри складність у визначенні її основних положень, розширює сферу

зацікавлень у дослідженні життєвої історії або життєпису, яке в найширшому розумінні “стосується будь-якого письма, у якому розповідається історія життя в динаміці часу, включаючи біографії, романи і просто історії про минуле” [23, с. 4]. Значною мірою розвиток наратології доповнюється “використанням лінгвістичних парадигм, які одна за одною виникали у XXI столітті – структуралізму (класична наратологія); генеративна лінгвістика (текстова граматики) і, нарешті, тепер когнітивна лінгвістика (когнітивна наратологія)” [24, с. 47-48]. Власне в історичному огляді М. Флудернік змальовує генеалогічне походження досягнень наратології. Як наслідок, асиміляція концептуального інструментарію когнітивної лінгвістики в діяхронічному аспекті стає одним із останніх досягнень наратології.

Насправді, дослідження мови художнього тексту не може обмежуватися аналізом виключно його семантико-стилістичних особливостей, навпаки, воно здійснюється через встановлення зв’язків, які містяться у збагаченій творчим досвідом свідомості автора і читача, адже образно-художня діяльність – це внутрішня когнітивна діяльність, у якій виявляються пізнавальні й мисленнєві здібності людини. Художній світ завжди містить у собі щось більше, ніж просто зображення фікціонального й актуального світів, вони, водночас, підпорядковуються “світомоделювальній основі, яка у формі художнього концепту виявляється в ієрархічно побудованій системі концептів, де нижчі члени ієрархії зумовлюють структуру концептосфери, скажімо, на рівні одного твору, більш високі – на рівні циклу, далі – всієї творчості письменника, і нарешті – національної літератури тощо” [25, с. 165]. Тому чи не найважливішим у цьому зв’язку постає лінгвокультурний аспект художнього концепту, оскільки кожен автор відображає у власній концептосфері національні риси та цінності, які або модифікуються авторським особистим досвідом та фоновими знаннями, або залишаються незмінними.

Коли йдеться про лінгвокогнітологічні особливості наративу, основна увага акцентується на дискурсних механізмах його організації, осмислення його як дискурсного типу з позицій соціолінгвістики. У соціолінгвістичних студіях структура оповіді постає як текст і як процес. Наприклад, В. Лабов і Дж. Валетський визначають наратив як “один із способів репрезентації минулого досвіду за допомогою послідовності впорядкованих речень, які передають часову послідовність подій” [26, с. 38]. У цьому визначенні особлива роль наративу пов’язується із його множинною та багатоваріантною лінгвістичною інтерпретацією, оскільки врахування епістемологічного

пріоритету повсякденного знання підтверджується тенденцією до зміщення “фокусу уваги дослідників від аналізу соціальних цінностей і норм до проблем породження значення” [27, с. 57].

Отже, з одного боку, наратив – це історія у прозі чи поезії, яка охоплює події, персонажів і те, що вони розповідають і виконують, а з іншого, – це вид дискурсу, у якому особистість розглядається як певний запланований механізм у спробі наратора досягти певної мети, маневруючи поміж певних перешкод, водночас відпрацьовуючи інші шляхи для успішного досягнення цієї мети.

Діапазон вивчення наративної функції тексту поступово розширюється за рахунок його “наративності як продукту наративізації – когнітивного процесу, завдяки якому читач осмислює текст як наративний матеріал” [28, с. 100]. Когнітивні моделі текстотворення у вигляді стереотипних моделей і фреймів дозволяють дійти інференцій про те, що читач читає чи чує. Конституентами ментальних моделей наратотворення можуть, наприклад, виступати час і місце дії, тема, зміст, подія. Як наслідок, такими моделями можна вважати складні мультимодальні репрезентації, у яких втілені просторово-часові відношення, причинно-наслідкові зв’язки, а також інформація про осіб та предмети. Вони постійно змінюються у часі на різних етапах у процесі осмислення наративу.

На новий щабель розвитку процес інтерпретації наративу підняли посткласичні наратологи й когнітологи, які основну увагу зосередили не тільки на ментальних репрезентаціях у наративному тексті, а й на просторово-часових і причинних відношеннях, інформації про об’єкти і особи. Їхнє осмислення стало процесом творення ментальних (ситуативних) моделей на основі емпіричного досвіду, які й формують когнітивну макроструктуру оповідного тексту. На думку А. П. Мартинюк, методичний інструментарій, започаткований представниками експерієнційного підходу, становить основу для розвитку концептології [29, с. 85], а когнітивні конструкти допомагають зіставити відчуття й емоційні переживання суб’єкта з ментальними репрезентаціями. У нашому дослідженні композиційна специфіка оповідної реальності підведена під когнітивну макроструктурну модель, яка вербально об’єктивується на трьох рівнях – рівні стратифікаційної специфіки, фреймового та фрактального модусів макроструктури англomовного біографічного наративу, що становить основу для формування нового напрямку досліджень сучасної лінгвістики – когнітивної лінгвонаратології. Вихідними операторами встановлених

модусів макроструктури нарративу можуть виступати вербалізовані нарративні пропозиції як суб'єктно-предикатні структури [30, с. 17].

Сучасні когнітивні підходи, які зорієнтовані, насамперед, на з'ясування когнітивного статусу оповіді і встановлення способу ментальної побудови будь-якого оповідного тексту (у друкованих джерелах, усній чи віртуальній комунікації), сьогодні є "радіше набором достатньо вільно поєднаних евристичних схем, аніж системною моделлю дослідження" [31, с. 31], про що свідчать контрверсійні погляди і тенденції щодо мовної репрезентації дійсності і лінгвістичного аналізу нарративу загалом. Наратологія, здобувши своє теоретичне обґрунтування насамперед у царині літературознавчих студій, поширила свій вплив на лінгвістику тексту й розвиток мовознавства, зокрема когнітивну лінгвістику [32]. Крім того, лінгвонаративний аналіз, що синтезує в собі надбання низки гуманітарних наук, являє собою перспективний сучасний підхід до вивчення художніх текстів, виявлення механізмів смислотворення і смислосприйняття у фікціональних дискурсах, передусім смислів естетичного характеру [33, с. 62].

Висновок. Окреслене вище розмаїття підходів дає змогу висновувати, що еволюція сформульованих наратологічних підходів від формального класичного структуралізму, зосередженому на абстрактних властивостях розповідей, до більш гнучкого розуміння нарративу як способу інтеракції тексту і читача, між тим стала предметом подальших розвідок у лінгвістичній теорії нарративу й пошуків відповідних механізмів моделювання оповідної реальності з позицій когнітивної лінгвістики.

Перспективу подальших досліджень убачаємо у розширенні обраної мовознавчої парадигми шляхом доповнення її категоріями синергетики, що вказують на сумісне функціонування таких понять, як відкритість, нестабільність системи, дисипативні структури, параметри порядку, які сприятимуть дальшому розвитку прийомів нарративного аналізу в лінгвістиці тексту.

Література:

1. Шевченко Л.І. Лінгвістичні інтерпретації. Постлаканівська перспектива / Л.І. Шевченко // Мовознавство. – 2006. – № 5. – С. 66-72.
2. Abrams, M.H. (1999). *A glossary of literary terms* (7th ed.). Heinle&Heinle, Thomson Learning, Inc.
3. Ткачук О.М. Наратологічний словник / О.М. Ткачук. – Тернопіль : Астон, 2002. – 173 с.
4. Брокмейер Й. Нарратив : проблемы и обещания одной альтернативной парадигмы / Й. Брокмейер, Р. Харре // Вопросы философии. – 2000. – № 3. – С. 29-42.

5. Schiffrin, D. (2006). *In other words: Variation in reference and narrative*. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Женетт Ж. Границы повествовательности ; пер. с фр. Е. Васильевой, Е. Галыдовой, Е. Гречаной и др. ; под ред. С. Зенкина. *Фигуры* : [в 2 т.]. М. : Изд-во имени Сабашниковых, 1998. Т. 1. – С. 166-174.
7. Кравченко Н.К. Практическая дискурсология : школы, методы, методики современного дискурс-анализа : практическое пособие / Наталья Кимовна Кравченко. – Луцк : ЧП Гадяк Ж. В., 2012. – 251 с.
8. Новікова Є.С. Теоретичні підвалини дослідження наративу в сучасній лінгвістичній парадигмі / Є.С. Новікова // Вісник Харківського національного ун-ту ім. В.Н. Каразіна. Серія “Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов”. – Х., 2010. – № 928. – С. 186-191.
9. Franzosi, R. (1998). Narrative analysis—or why (and how) sociologists should be interested in narrative. *Annual Review of Sociology*, 24, 517-554.
10. Шевченко И.С. Дискурс и его категории / И. С. Шевченко // Вісник Харківського національного ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія “Романо-германська філологія”. – Х., 2011. – № 973. – С. 6-12.
11. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р.Т. Гром’яка, Ю.І. Коваліва, В.І. Теремка. (Вид. друге, випр., доп.). – К. : ВЦ “Академія”, 2007. – 752 с.
12. Кириллов А.Г. Политический нарратив : структура и прагматика (на материале современной англоязычной прессы) : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 / А.Г. Кириллов. – Самара, 2007. – 23 с.
13. Поэтика : словарь актуальных терминов и понятий : гл. науч. ред. Н. Д. Тмарченко. – М. : Издательство Кулагиной ; Intrada, 2008. – 358 с.
14. Постмодернизм : энциклопедия : сост. и науч. ред. А.А. Грицанов, М.А. Можейко. – Минск : Интерпрессервис ; Книжный Дом, 2001. – 1040 с.
15. Benton, M. (2009). *Literary biography. An introduction*. Chichester: Wiley-Blackwell Ltd.
16. Prince, G. (1982). *Narratology: the form and functioning of narrative*. The Hague: Mouton.
17. Richardson, B. (2000). Recent concepts of narrative and the narratives of narrative theory. *Style*, 34(2), 168-175.
18. Barthes, R. (1977). *Image Music Text. Essays selected and translated by Stephen Heath*. London: Fontana.
19. Мацевко-Бекерська Л. Наратив як засіб організації просторово-часової конфігурації літературного твору / Л. Мацевко-Бекерська // Вісник Львівського нац. ун-ту ім. Івана Франка. – Львів, 2011. – Вип. 18. – С. 52-59.
20. Abrams, M.H. (1999). *A glossary of literary terms* (7th ed.). Heinle&Heinle, Thomson Learning, Inc.
21. Селіванова О.О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке : монографічне видання / Олена Олександрівна Селіванова. – Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. – 488 с.
22. Prince, G. (2003). *Dictionary of narratology*. Lincoln and London: University of Nebraska Press.
23. Hobbs, C.L. (2005). *The elements of autobiography and life narratives*. New York: Pearson Longman.
24. Fludernik, M. (2005). Histories of narrative theory (II): From structuralism to the present. *A companion to narrative theory*. (J. Phelan, J. & P. Rabinowitz, eds.). Oxford: Blackwell Publishing (pp. 38-48).

25. Виноградова М.С. Концепт как средство описания художественного мира литературного произведения / М.С. Виноградова // Вестник ТвГУ. Серия Филология. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2007. – № 7. – С. 165-169.
26. Labov, W. & Waletzky, J. (1997). Oral versions of personal experience: three decades of narrative analysis. *Special Volume of a Journal of Narrative and Life History*, 7(1-4), 12-44.
27. Троцук И.В. Нарратив как междисциплинарный методологический конструкт/ И.В. Троцук // Вестник РУДН. Серия : Социология. – 2004. – № 6–7. – С. 56-74.
28. Fludernik, M. (1996). Towards a 'natural' narratology. London and New York: Routledge.
29. Мартинюк А.П. Лінгвістична концептологія : методологічні платформи, методики аналізу, перспективи розвитку / А.П. Мартинюк // Науковий вісник Волинського нац. ун-ту імені Лесі Українки. Серія Філологічні науки. – Луцьк, 2012. – № 23. – С. 81-88.
30. Бистров Я.В. Біографічний наратив у лінгвокогнітивному вимірі (на матеріалі англomовної прози ХХ – початку ХХІ століть) : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.04 / Бистров Яків Володимирович. – К., 2016. – 460 с.
31. Marsh, N. (2002). *How to begin studying English literature* (3rd ed.). New York : Palgrave, 2002.
32. Бистров Я.В. Методологічне підґрунтя дослідження наративу в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / Я.В. Бистров // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Іноземна філологія. – 2017. – Вип. 1(50). – С. 10-14.
33. Бацевич Ф.С. Лінгвонаративні аспекти ідентифікації оповідних інстанцій у художньому тексті / Ф.С. Бацевич // Мовознавство. – 2020. – № 1. – С. 55-66.

References:

1. Shevchenko, L.I. (2006). Linhvistychni interpretatsii. Postlakanivska perspektyva [Linguistic interpretations. Post-Lacan perspective]. *Movoznavstvo – Linguistics*, 5, 66-72 [in Ukrainian].
2. Abrams, M. H. (1999). *A glossary of literary terms* (7th ed.). Heinle&Heinle, Thomson Learning, Inc.
3. Tkachuk, O.M. (2002). *Naratolohichnyi slovnyk [Dictionary of narratology]*. Ternopil: Aston [in Ukrainian].
4. Brokmeier, J. & R. Kharre. (2000). Naratyv: problemy i obeschaniya odnoi alternativnoi paradigmy [Narrative: problems and promises of one alternative paradigm]. *Voprosy filosofii – Issues on philosophy*, 3, 29-42 [in Russian].
5. Schiffrin, D. (2006). *In other words: Variation in reference and narrative*. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Genette, J. (1998). Granitsy povestvovatelnosti [Limits of narrativity]. (Ye. Vassilyeva et al., Trans.). S. Zenkina (Ed.). *Figury – Figures* (Vol. 1). Moscow: Sabashnikov publishing house (pp. 166-174) [in Russian].
7. Kravchenko, N.K. (2012). *Prakticheskaya diskursologiya: shkoly, metody, metodiki sovremennogo diskurs-analiza: prakticheskoye posobiye [Practical discursology: schools, methods, methodology of discourse analysis: manual]*. Luts'k: ChP hadyak Zh.V. [in Russian].
8. Novikova, Ye.S. (2010). Teoretychni pidvalyny doslidzhennya naratyvu v suchasnyy linhvistychnyy paradyhmi [Theoretical grounds of narrative study in modern linguistic paradigm]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N.Karazina. Seriya Romano-hermanska filolohiya – Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series Romance and Germanic philology*, 928, 186-191 [in Ukrainian].

9. Franzosi, R. (1998). Narrative analysis – or why (and how) sociologists should be interested in narrative. *Annual Review of Sociology*, 24, 517-554.
10. Shevchenko, I.S. (2011). Diskurs i yego kategorii [Discourse and its categories]. Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N.Karazina. Seriya Romano-hermanska filolohiya – *Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series Romance and Germanic philology*, 973, 6-12 [in Russian].
11. Hromyak, R.T. et al. (Eds.). (2007). *Literaturoznavchyi slovnyk-dovidnyk [Dictionary of literary terms]*. Kyiv: VTs "Academiya" [in Ukrainian].
12. Kirillov, A.G. (2007). Politicheskii narrative: struktura i pragmatika (na materiale sovremennoy angloyazychnoy pressy [Political narrative: structure and pragmatics (based on modern English-language press). *Extended abstract of candidate's thesis*. Samara [in Ukrainian].
13. Tamarchenko, N.D. (ed.). (2008). *Poetika: slovar aktualnykh terminov i ponyatiy [Poetics: dictionary of real terms and notions]*. Moscow: Izdatelstvo Kulaginoy; Ingrada [in Russian].
14. Gritsanov, A.A. & M.A. Mozheiko (Eds.). (2001). *Postmodernism: entsyklopediya [Postmodernism: encyclopedia]*. Minsk: Interpressservis; Knizhnyi Dom [in Russian].
15. Benton, M. (2009). *Literary biography. An introduction*. Chichester: Wiley-Blackwell Ltd.
16. Prince, G. (1982). *Narratology: the form and functioning of narrative*. The Hague: Mouton.
17. Richardson, B. (2000). Recent concepts of narrative and the narratives of narrative theory. *Style*, 34(2), 168-175.
18. Barthes, R. (1977). *Image Music Text. Essays selected and translated by Stephen Heath*. London: Fontana.
19. Matsevko-Bekerska, L. (2011). Naratyv yak zasib orhanizatsii prostorovo-chasovoi konfihuratsii literaturnoho tvoriv [Narrative as a means of spatial and temporal configuration of a literary work]. *Visnyk Lvivskoho Natsionalnoho Universytetu imeni Ivana Franka – Ivan Franko National University of Lviv*, 18, 52-59 [in Ukrainian].
20. Abrams, M. H. (1999). *A glossary of literary terms* (7th ed.). Heinle&Heinle, Thomson Learning, Inc.
21. Selivanova, O.O. (2012). *Svit svidomosti v movi: monohrafichne vydannya [World of consciousness in a language: monograph]*. Cherkasy: Y.Chabanenko [in Ukrainian].
22. Prince, G. (2003). *Dictionary of narratology*. Lincoln and London: University of Nebraska Press.
23. Hobbs, C. L. (2005). *The elements of autobiography and life narratives*. New York: Pearson Longman.
24. Fludernik, M. (2005). Histories of narrative theory (II): From structuralism to the present. *A companion to narrative theory*. (J. Phelan, J. & P. Rabinowitz, eds.). Oxford: Blackwell Publishing (pp. 38-48).
25. Vinogradova, M.S. (2007). Kontsept kak sredstvo opisaniya khudozhestvennogo mira literaturnoho proizvedeniya [Concept as a means of literary work description]. *Vestnik TvGU. Seriya Filologiya. Lingvistika i mezhkulturnaya kommunikatsiya – Journal of TvGU. Series Philology. Linguistics and intercultural communication*, 7, 165-169 [in Russian].
26. Labov, W. & Waletzky, J. (1997). Oral versions of personal experience: three decades of narrative analysis. *Special Volume of a Journal of Narrative and Life History*, 7(1-4), 12-44.

27. Trotsuk, I.V. (2004). Narativ kak mezhdistsiplinarnyi metodologicheskii konstrukt [Narrative as an interdisciplinary methodological construct]. *Vestnik RUDN. Seriya Sotsiologiya – Journal of RUDN. Series Sociology*, 6-7, 56-74 [in Russian].
28. Fludernik, M. (1996). Towards a 'natural' narratology. London and New York: Routledge.
29. Martynyuk, A.P. (2012). Lingvistychna kontseptolohiya: metodolohichni platformy, metodyky analizu, perspwktyvu rozvytku [Linguistic conceptology: methodological grounds, methods of analysis, perspectives of development]. *Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Seriya Filolohichni nauky – Journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*, 23, 81-88 [in Ukrainian].
30. Bystrov, Ya.V. (2016). Biohrafichnyi naratyv u lingvokohnityvnomu vymiri (na materialy anhlomovnoi prozy 20 – pochatku 21 stolit) [Biographical narrative: a cognitive linguistics perspective on twentieth- and twenty-first-century English-language prose]. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
31. Marsh, N. (2002). *How to begin studying English literature* (3rd ed.). New York: Palgrave, 2002.
32. Bystrov, Ya.V. (2017). Metodolohichne pidhruntia doslidzhennya naratyvu v kognityvno-dyskursyvnyi paradyhmi znannya [Methodological basis of the study of the narrative in the cognitive and discourse paradigm of linguistic knowledge]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Inozemna filolohiya – Journal of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Foreign linguistics*, 1(50), 10-14 [in Ukrainian].
33. Batsevych, F.S. (2020). Lingvonaratyvni aspekty identyfikatsii opovidnykh instantsiy u khudozhnyomu teksti [Linguistic-narrative aspects of storytelling instance identification in a literary text]. *Movoznavstvo – Linguistics*, 5, 66-72 [in Ukrainian].